

Гончарова О. А.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

«Я ЗАСВІДЧУЮ ЛИШЕ ПСИХОЛОГІЧНУ ТОЧНІСТЬ»: ВОЄННА ПУБЛІЦИСТИКА МЕЙ СІНКЛЕР¹

*Англійська письменниця, критикиня і філософ Мей Сінклер (1863–1946) увійшла в історію літератури не тільки як авторка понад двох десятків романів, збірок оповідань, поезій, критичних есеїв і філософських творів, але і як громадська діячка, публіцист, свідок буремних подій Першої світової війни. Воєнний досвід, спостереження і роздуми письменниці знайшли відображення у «Щоденнику вражень у Бельгії» (*A Journal of Impressions in Belgium*, 1915), одній з перших робіт жінки-автора на воєнну тему, а також у кількох опублікованих і неопублікованих статтях. З усієї багатой літературної спадщини письменниці тільки декілька її романів були перевидані повторно після першої публікації, а публіцистика залишається не тільки не перевиданою і не перекладеною, але і недостатньо вивченою.*

*Мета статті – висвітлити проблематику і художні особливості воєнної публіцистики Мей Сінклер. Методологія дослідження включає поєднання герменевтичного, культурно-історичного і гендерного підходів, а також метод «уважного читання» (*close reading*).*

Критичний огляд «Щоденника вражень у Бельгії» (1915), статей «Вплив війни на життя і літературу» (не датовано), «Шофери на фронті» (1914), «Жертовність жінок задля війни» (1915), «Гірше, ніж війна» (1920) показав, що війна вплинула не тільки на трансформації у суспільстві, перерозподіл гендерних ролей і обов'язків, які Сінклер передбачила ще на початку війни, але і на її літературну творчість. Її публіцистична проза 1914–20 рр. свідчить про те, що війна позначилася зокрема на поглибленні психологізму у творчому методі письменниці, який вирізняється увагою до внутрішнього світу людини, прагненням до художнього втілення фрейдівських ідей про свідоме, надсвідоме і підсвідоме, саморефлексією героя, імпресіоністичністю письма, які надалі стають головними рисами її художнього стилю.

Ключові слова: війна, психологія, жінка-письменниця, публіцистична проза, саморефлексія.

Постановка проблеми. Англійська письменниця, критикиня і філософ Мей Сінклер (1863–1946) увійшла в історію літератури не тільки як авторка понад двох десятків романів, збірок оповідань, поезій, критичних есеїв і філософських творів, але і як громадська діячка, публіцист, свідок буремних подій Першої світової війни. У вересні 1914 року 51-річна письменниця записалася добровольцем у медичний загін і поїхала на бельгійський фронт, де провела сімнадцять діб. Оскільки Сінклер не мала ані військової, ані медичної, ані технічної підготовки, їй довелося виконувати багато різноманітних обов'язків і доручень у корпусі: вона була одночасно і секретарем, і фінансистом, і помічником коменданта, і носієм нош, і репортером [3, с. 106]. Воєнний досвід, спостереження і роздуми письменниці знайшли відображення у «Щоденнику вражень у Бельгії» (*A Journal of Impressions in Belgium*, 1915), одній з перших робіт жінки-автора на воєнну тему, а також у кількох опублікованих і неопублікованих статтях («*Chauffeurs at the Front*» (1914), «*Women's Sacrifices for the War*» (1915), «*America's Part in the War*» (1915), «*The War in England and Germany*» (1918), «*Worse than War*» (1920), «*Influence of the War on « Life and Literature*» (дату не встановлено)) та художніх творах (*Tasker Jevons: The Real Story* (1916), *The Tree of Heaven* (1917), *The Romantic* (1920), *Anne Severn and the Fieldings* (1922), *The Rector of Wyck* (1925), *Far End* (1926)). З усієї багатой літературної спадщини письменниці тільки декілька її романів були перевидані повторно після першої публікації, а публіцистика залишається не тільки

менниці знайшли відображення у «Щоденнику вражень у Бельгії» (*A Journal of Impressions in Belgium*, 1915), одній з перших робіт жінки-автора на воєнну тему, а також у кількох опублікованих і неопублікованих статтях («*Chauffeurs at the Front*» (1914), «*Women's Sacrifices for the War*» (1915), «*America's Part in the War*» (1915), «*The War in England and Germany*» (1918), «*Worse than War*» (1920), «*Influence of the War on « Life and Literature*» (дату не встановлено)) та художніх творах (*Tasker Jevons: The Real Story* (1916), *The Tree of Heaven* (1917), *The Romantic* (1920), *Anne Severn and the Fieldings* (1922), *The Rector of Wyck* (1925), *Far End* (1926)). З усієї багатой літературної спадщини письменниці тільки декілька її романів були перевидані повторно після першої публікації, а публіцистика залишається не тільки

¹ Це дослідження підтримується Програмою стипендій Британської академії для дослідників із групи ризику. Посилання на стипендію: RaR\100188. (This research is supported by the British Academy's Researchers at Risk Fellowships Programme. Award Reference: RaR\100188.)

не перевиданою і не перекладеною, але і недостатньо вивченою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Період перебування Сінклер у Бельгії розглянуто у біографічних працях Т. Boll (1973) [3], H.D. Zegger (1976), S. Raitt (2000) [9]; віддзеркалення воєнних вражень письменниці в її художній прозі проаналізовано у статті Terry Phillips «The Self in Conflict: May Sinclair and the Great War» (2001) [8] та George M. Johnson «Unresolved Mourning and the Great War in May Sinclair's *The Tree of Heaven* and Virginia Woolf's *Mrs. Dalloway*» (2006) [7], а також у вищезазначених біографіях; особливості художнього стилю «Щоденника вражень у Бельгії» висвітлено у роботі Rebecca Bowler *Literary Impressionism: Vision and Memory in Dorothy Richardson, Ford Madox Ford, H. D. and May Sinclair* (2016) і у нещодавно виданій монографії Isabelle Brasme *Writers at War: Exploring the Prose of Ford Madox Ford, May Sinclair, Siegfried Sassoon and Mary Borden* (2023) [4; 5]; проблемам психологізму і психоаналізу в творчості письменниці присвячені публікації D.F. Gillespie, S. Raitt, R. Bowler, D. Rapp, L. De Bont, О. Гончарової [1; 2; 4; 9]; остання виступила також із доповіддю, присвяченою аналізу статті Сінклер «Worse than War» [6].

Мета статті – висвітлити проблематику і художні особливості воєнної публіцистики Сінклер. Методологія дослідження включає поєднання герменевтичного, культурно-історичного і гендерного підходів, а також метод «уважного читання» (close reading).

Виклад основного матеріалу. Рішення Сінклер рушити до Бельгії у складі медичного корпусу і її увага до воєнної тематики після повернення додому були не випадковими. Жага особистої свободи, поєднана із прагненням вирватися з одноманітної повсякденності і руйнівної стагнації поствікторіанського буття, незнаний і небачений доти новий рівень стосунків між чоловіками і жінками, породжених війною, загальнонаціональний ентузіазм і передчуття суспільних змін спонукали письменницю до активних дій у реальному житті і пошуків нових літературних форм і тем у житті творчому. У неопублікованому рукописі «Вплив війни на життя і літературу», не датованому, але, на нашу думку, написаному у перші місяці війни, Сінклер наголошує на тому, що війна значно розширила «діапазон мотивів, інстинктів і емоцій» [12].¹ Вона відносить до первинних інстинк-

тів людини, крім загальноприйнятих, «волю до боротьби», «несамовиту хоробрість і несамовиту військову гідність» («the violent courage and violent honour of War») і релігію і зазначає, що первинні інстинкти неможливо відокремити один від одного, а отже кохання і сексуальні відношення в літературі мають розглядатися тільки разом з іншими інстинктами і з урахуванням «загального піднесення емоційних цінностей» [12]; варто зазначити, що цей підхід був зреалізований самою письменницею у романах післявоєнного періоду.

Першу невелику за розміром статтю «Шофери на фронті» («Chauffeurs at the Front»), опубліковану у журналі *The New Statesman* 26 грудня 1914 року, Сінклер присвячує п'ятьом водіям польового шпиталю Червоного Хреста, у якому вона перебувала у вересні-жовтні того року. Вона не тільки віддає шану важкій роботі медичних водіїв, яким доводиться вивозити поранених із самого пекла по бездоріжжю, під обстрілами і бомбардуваннями, але і змальовує психологічний портрет кожного з них. Наймолодший з водіїв, юнак на ім'я Том, вперше з'явився у загоні, за словами Сінклер, у стані «невдоволення», «глибокого обурення», тому що йому ще «не пощастило пережити трепет посвячення» від розірваного неподалік снаряду: «Мова Тома і вираз його обличчя змушували нас повірити в те, що він надихався ненавистю до всього людського роду, яка з часом звузилася до особистої неприязні до фотографа, який час від часу сідав у його авто» [11]. Особливу увагу Сінклер приділяє гендерним стереотипам, якими керується Том: жінка, яка знаходиться на «своєму» місці і виконує традиційні жіночі обов'язки, викликає у нього відчуття «ніжності і благоговіння», а жінки на передовій – «відразу і презирство» [11]. Сінклер зазначає, що Том «не має уявлення про прагнення і бажання сучасної жінки і, більш того, вони йому не цікаві» [11]. І хоча Том не зміг подолати усталених уявлень «примітивного лицарства» у своєму ставленні до жінок, Сінклер, тем не менш, із захопленням описує його сміливість, відчайдушність і героїзм під час евакуації поранених зі шпиталю Діксмуда. Не менш сміливим, ніж Том, і ще більш нетерпимим до жінок на фронті був Ньюлендс, який навіть відмовлявся сідати за кермо, якщо на порятунок поранених з ним мала їхати одна з сестер милосердя. Сінклер підсумовує, що водії Ньюлендс, Берт, Ескот, Сміт і сотні інших неназваних водіїв проявляли щоденну відвагу і рішучість при виконанні своїх бойових обов'язків, але дехто з них так і не спромігся подолати анахронічні гендерні стереотипи.

¹ Я вдячна доктору Ребецці Боулер, Кільський університет, Великобританія (Dr. Rebecca Bowler, Keele University, UK) за надання доступу до архівних документів Мей Сінклер.

Характерною рисою публіцистики Сінклер, як і її художньої прози, є повторюваність тем. У статті «Жертвність жінок задля війни», опублікованій у жіночому журналі *Woman at Home* у лютому 1915 року, Сінклер повертається до жіночого питання. Вона наголошує, що жінки можуть виконувати багато обов'язків нарівні з чоловіками як на передовій, так і в тилу, зокрема бути водіями санітарних автомобілів, і особливо гостро проблема гендерного розподілу у професійній діяльності стане, на думку письменниці, після війни. Ця тема отримує продовження у наступній публікації Сінклер – «Щоденнику вражень у Бельгії» (1915), опублікованому видавництвом Macmillan через кілька місяців одночасно у Сполучених Штатах і у Великій Британії. Сінклер з перших рядків вступу попереджає читачів про зосередження саме на внутрішньому стані оповідача, а не на реальних подіях: «Це «Щоденник вражень», не більше. Він не задовольнить людей, які хочуть отримати точну й суттєву інформацію про Бельгію, або про війну, про польові машини швидкої допомоги та роботу в лікарнях, і які не бажають знати про ці речі через посередництво чийогось «темпераменту». [...] Для багатьох із цих вражень я засвідчую лише психологічну точність [...]» [10, Introduction]. Як співзасновниця Медико-психологічної клініки в Лондоні, що спиралась на психоаналіз як основний метод медичної допомоги і реабілітації при нервових і психічних захворюваннях, і як майстер психологічного роману, Сінклер приділяє особливу увагу внутрішньому стану людини у надзвичайній ситуації; її перш за все цікавлять емоції, відчуття людини, прояви свідомого і несвідомого, мотивація, воля. Книга має форму щоденника, із зазначенням дат, починаючи з 25 вересня і закінчуючи 13 жовтня 1914 року, хоча Сінклер працювала над нею вже після повернення до Британії. За жанровим визначенням Р. Боулер відносить цей твір Сінклер до «романів-мемуарів», які одночасно є «новелістичними за формою» і «набувають вигляду спогадів», оскільки авторка деконструє послідовність сцен і своїх вражень порівняно з реальними подіями і власними спостереженнями в записних книжках [4, с. 163]: ««Щоденник вражень» – це такий імпресіоністський мемуарний текст, у якому спогади і враження передані так, ніби вони щойно пережили, а не через посередництво часу і відстані» [4, с. 167]. З перших сторінок твору письменниця занурює читача в емоційно напружені обставини воєнного часу. У першому запису, позначеному «25 вересня 1914 року», оповідачка описує орга-

нізаційні труднощі, з якими зіткнувся її медичний загін, у якому було тринадцятеро людей, і п'ятеро з них жінки – «місіс Торренс, навчена медсестра й акушерка, яка може проїхати машиною крізь що завгодно, розібрати її на окремі деталі й знову зібрати; Джанет Макніл, також досвідчена водійка, Урсула Дірмер і місіс Ламберт, медсестри швидкої допомоги Червоного Хреста», і сама оповідачка, обов'язки якої навіть для неї самої залишаються недостатньо зрозумілими [10, с. 4]. Вона порівнює свої очікування і уявлення, сповнені жахливих картин госпіталів з пораненими і померлими солдатами, перед відправкою до Бельгії і реальний перший день в Остенді: готель при залізничній станції, яка є мішенню для ворога; кімнати з високими вікнами з усіх боків, які у разі бомбардування тільки погіршать становище тих, хто там перебуває; потоки біженців на вулицях; комендантську годину з обов'язковим вимкненням світла. Мовлення оповідачки насичене емоційно-забарвленою лексикою, що підтримує відчуття неспокою і тривоги на постійно високому рівні: «болісний», «тривожний», «страшний», «таємничий», «розчарований», «зневірений», «жахливий», «жахи за жахами» (*painful, anxious, afraid of, mysterious, frustrated, disheartened, dreaded, horrors upon horrors*). Але наступає новий день, «Субота 26-те», і настрої оповідачки змінюються: молоді хлопці-шофери роздратовані, що «на їхні кімнати не впали бомби» [10, с. 7]; оповідачка порівнює воєнні жахи, які вона уявляла протягом майже п'яти тижнів до відправки у Бельгію, з неочікуваною буденністю у прифронтовому місті: неквапливою перевіркою віз і видачею перепусток; милуваннями красивими пейзажами і пам'ятками архітектури; обідом за розкладом. Переїзд з Остенду через Брюгге і Гент ближче до фронту змінює почуття оповідачки і настрої розповіді: «Цікаве хвилювання приходить до вас. Я припускаю, що це хвилювання, хоч і не дуже схоже на це. [...] Ваше серце б'ється тихо, розмірено, але з легким повзучим трепетом. Відчуття явно приємне» [10, с. 12]. Проте заселення в комфортабельні апартаменти, які були виділені для англійців, санітари в ролі камердинерів, кава і відсутність нагоди проявити себе знову зводять нанівець ентузіазм новоприбулих медиків Червоного Хреста: «Бажання наших сердець полягає в тому, щоб щось зробити. [...] Але ні, нам нічого робити. [...] Ми виходимо в місто, в *Hôtel de la Poste*, сидимо біля кафе і в розпачі п'ємо чорну каву... Потім ми повертаємося до нашого розкішного готелю і, похмурі, лягаємо спати» [10, с. 19].

У подальших записах з'являються і перші поранені, і наближення фронту, і виїзди на передову, бомбардування, падіння Антверпена, проте усі зовнішні події, якими б драматичними вони не були, слугують лише фоном для репрезентації внутрішнього світу оповідачки та її саморефлексії. Дитячі спогади, що спливають у свідомості час від часу як реакція на зовнішні обставини, сенсорні образи (зорові, слухові, дотикові), широка гамма почуттів і емоцій, невпинна робота уявлення оповідачки стають головним предметом зображення і створюють імпресіоністично-мозаїчний наратив.

«Щоденник вражень» закінчується записом від 13 жовтня, коли оповідачка була на шляху до Британії з місією знайти фінансування для подальшої роботи медичного загону у Бельгії. Вона детально описує хаос на станціях і у портах, розсіяність і неухважність командарма медичного корпусу: «Я почала відчувати себе великою й непотрібною посилкою, яку комендант приніс із собою через безглуздість і тепер дуже хотів її загубити чи іншим чином позбутися» [10, с. 281]. Наближення на кораблі до британських берегів несподівано для оповідачки викликає неприємне відчуття: «Завтра я отримаю гроші від нашого комітету; а в четвер я повернуся. І все ж – і все ж – у мене, мабуть, було якесь передчуття. Ми наближаємось до Англії. Я бачу білі скелі. І я ненавиджу білі скелі. Я ненавиджу їх раптовою та таємничою ненавистю. Особливо я ненавиджу скелі Дувра. Бо саме там ми повинні висадитися. Я не могла подумати, що можна ненавидіти білий берег моєї власної країни, коли вона воює. І тепер я знаю, що ненавиджу його, бо це не узбережжя Фландрії. Що було б абсурдом, якби я дійсно поверталася туди. Так, мабуть, я мала якесь передчуття» [10, с. 288]. У наведеному уривку двічі повторюється слово «передчуття», тобто на надсвідомому рівні оповідачка відчувала, що більше не повернеться до Фландрії, але її свідомість витісняла цей факт, який суперечив її бажанню, і вона скерувала свою ненависть не на командарма, який відправив її додому, але якому вона симпатизувала, а на безсловесні білі скелі. Сінклер майстерно ілюструє фрейдівські ідеї про свідоме, надсвідоме і підсвідоме на художньому рівні – вперше вона спробувала втілити цей прийом у романі «Три сестри», який вийшов напередодні війни, у серпні 1914 року, і продовжує це робити у публіцистиці воєнного часу і у післявоєнній художній прозі. У «Післямові» Сінклер ще раз віддає шану героїчній самовідданості кожного з їх невеликого медичного загону і цитує декілька рядків зі своєї

статті «Шофери на фронті». Проте для неї ніщо не може зрівнятися з самопожертвою жінок на фронті, які «працювали днями і ночами, доглядаючи за пораненими; іноді спали на соломі в кімнаті, яку ділили з бельгійськими військами, коли у зруйнованому місті для них не було іншого притулку. Одна з них водила важкий автомобіль швидкої допомоги – у непроглядну ніч, вздовж дороги, обстріляної снарядами, розбитої тут і там на великі ями, – щоб доставити поранених [...] Вона їхала на тому самому автомобілі, сама, з п'ятьма пасажирами – німецькими полоненими. Чотири жінки служили [...] у підвалі всього за двадцять ярдів за бельгійськими окопами. У тому підвалі площею вісім квадратних футів, який освітлювався й вентильовався лише щілиною в стіні, двоє жили три тижні, спали на соломі, їли, що дістали, пили воду, що пройшла через цвинтар, де поховано дев'ятсот німців. Вони мусили палити свічки вдень і вночі. Сюди доставляли поранених, коли вони падали в траншеї, і за ними доглядали, поки не приїздила швидка допомога, щоб відвезти їх до основного госпіталю у Фурнесі» [10, с. 293]. Не вдаючись до критицизму, вона констатує, що жінки-хірурги, водії та медичні сестри загону «відзначилися своєю відданістю цій армії та своєю хоробрістю, і всі вони отримали орден Леопольда II, найвищу бельгійську нагороду, яку будь-коли вручали жінкам. Комендант, будучи чоловіком, має орден Леопольда I» [10, с. 291].

Стаття «Гірше, ніж війна», опублікована у 1920 році у серпневому номері *English Review*, є останньою публіцистичною роботою Сінклер на воєнну тему. Стаття написана по завершенню війни і присвячена подоланню її негативних наслідків, і перш за все, «трьох зол», як вона їх називає, «бруду, холоду і голоду» [13]. У статті авторка наводить статистичні дані про постраждалих від голоду та епідемій і розмірковує над шляхами подолання загальноєвропейської економічної і гуманітарної кризи. Вона зупиняється на кожній з означених проблем і супроводжує їх докладним описом реальних обставин і місць. Сінклер прагне зберігати безпристрасний і неупереджений тон оповіді, для чого наводить статистичні дані звітів Комісії допомоги і цитує листи свідків. Проте вибір ілюстративних матеріалів та їх кількість, а також надмірне використання статистичних даних видають її занепокоєння і відданість темі. Описи військових госпіталів, стан яких вона оцінює як «катастрофічний», перегукуються з подібними описами у «Щоденнику вражень»: «Всюди навіть елементарна чистота була неможливою. Якщо ви коли-небудь доглядали хво-

рого спинномозковим паралічем, коли навіть чиста білизна починає закінчуватися, якщо ви коли-небудь заходили в будинки дуже бідних у період дитячих розладів і бачили жалогідні саморобні пелюшки матерів, ви матимете якесь слабке, віддалене уявлення про жах цих палат [...] Навряд чи існує хоч одна гидота війни, яку можна порівняти з госпіталями Відня, Праги та Буда-Пешту, навіть тюремний табір у Віттенберзі» [13]. Крім того, ці описи також мають автобіографічні риси і видають її власні почуття і емоції, які могли бути нав'язні спогадами про те, як їй самій доводилося доглядати за хворими братами та прикутою до ліжка матір'ю. Стаття закінчується заклик до країн Альянсу та нейтральних країн об'єднати зусилля задля подолання наслідків війни, надати фінансову, інформаційну, гуманітарну і волонтерську допомогу найбільш постраждалим регіонам. Якщо не надати належну підтримку країнам, які зазнали найбільшої руйнації, чи зволікати з їх відбудовою, Європа, впевнена Сінклер, може найближчим часом опинитися на порозі нової війни: «Отже, існує небезпека війни, страшнішої за будь-яку з тих, які ми досі бачили. Ніхто з найменшою інтелектуальною розсудливістю не стверджуватиме, що така війна

неможлива чи навіть дуже неймовірна» [13]. Хоча позиція Сінклер не була поодиноким у питаннях післявоєнної відбудови європейського простору, вона вирізнялася серед інших тим, що належала жінці-письменниці, яка наважилася вступити у публічну дискусію на теми, які традиційно вважалися чоловічими.

Висновки. «Війна нікого з нас не залишить такими, якими застала», – писала Мей Сінклер у жовтні 1914 року [9, с. 147]. Ці слова стосувалися не тільки трансформацій у суспільстві, перерозподілу гендерних ролей і обов'язків, які вона передбачала ще на початку війни, але і змін у її літературній творчості. Щойно вийшов з друку її останній довоєнний роман «Три сестри» (1914), у якому елементи традиційного реалістичного роману були поєднані з новітніми на той час знаннями у галузі психології і психоаналізу. Публіцистична проза 1914–20 рр. свідчить про те, що війна позначилася зокрема на поглибленні психологізму у творчому методі письменниці. Увага до внутрішнього світу людини та художнє втілення фрейдівських уявлень про свідоме, надсвідоме та підсвідоме, саморефлексія оповідача, імпресіоністичність стилю стають характерними рисами її письменницької манери.

Список літератури:

1. Гончарова О.А. Автопсихологізм як характерна риса роману Мей Сінклер «Три сестри». *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Вип. 42(1). 2019. С. 103–106. DOI <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2019.42.1.24>
2. Гончарова О.А. Психологічний аналіз: традиції і новаторство в романі М. Сінклер «Три сестри». *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. Т. 30 (69) № 4. Ч. 1. 2019. С. 174–178. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.4-1/32>
3. Boll, Theophilus E.M. *Miss May Sinclair: Novelist*. Rutherford, USA: Associated University Presses, 1973.
4. Bowler, Rebecca. *Literary Impressionism: Vision and Memory in Dorothy Richardson, Ford Madox Ford, H.D. and May Sinclair*. London, UK: Bloomsbury Publishing, 2016.
5. Brasme, Isabelle. *Writers at War: Exploring the Prose of Ford Madox Ford, May Sinclair, Siegfried Sassoon and Mary Borden*. New York: Routledge, 2023.
6. Honcharova, Olha. May Sinclair on Things «Worse than War» (1920). *Proceedings of International conference «Arguments of modern philology: freedom & safety»* (6–7 April 2023). Kharkiv, Ukraine, 2023. P. 42–46. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7813512>
7. Johnson, George M. Unresolved Mourning and the Great War in May Sinclair's *The Tree of Heaven* and Virginia Woolf's *Mrs. Dalloway*. *May Sinclair: Moving Towards the Modern*, ed. Andrew J. Kunka and Michele K. Troy. Ashgate Publishing, 2006. P. 83–98.
8. Phillips, Terry. The Self in Conflict: May Sinclair and the Great War. *The Literature of the Great War Reconsidered*, ed. Patrick J. Quinn and Steven Trout. Palgrave Publishers Ltd, 2001. P. 55–66.
9. Raitt, Suzanne. *May Sinclair: A Modern Victorian*. Oxford, UK: Oxford University Press, 2000.
10. Sinclair, May. *A Journal of Impressions in Belgium*. London, UK: Hutchinson, 1915.
11. Sinclair, May. Chauffeurs at the Front. *The New Statesman*, December 26th, 1914. May Sinclair Papers, Kislak Center for Special Collections, Rare Books and Manuscripts, University of Pennsylvania (PDF).
12. Sinclair, May. Influence of the War on «Life and Literature» (n.d.). May Sinclair Papers, Kislak Center for Special Collections, Rare Books and Manuscripts, University of Pennsylvania (PDF).
13. Sinclair, May. Worse than War. *The English Review*, Aug. 1920. P. 147–153. May Sinclair Papers, Kislak Center for Special Collections, Rare Books and Manuscripts, University of Pennsylvania (PDF).

Honcharova O. A. "I CAN CLAIM ONLY A PSYCHOLOGICAL ACCURACY": MAY SINCLAIR'S NON-FICTION WRITING ON WAR

*The English writer, critic and philosopher May Sinclair (1863–1946) entered the history of literature not only as the author of more than two dozen novels, collections of short stories, poems, critical essays and philosophical works, but also as a public figure, publicist, witness to the dramatic events of the First World War. The writer's war experience, observations and reflections were reproduced in *A Journal of Impressions in Belgium* (1915), one of the first works by a female author on a war theme, as well as in several published and unpublished articles. Out of the entire rich literary heritage of the writer, only a few of her novels were republished after the first publication, while non-fiction remains not only un-republished and un-translated, but also insufficiently studied. The purpose of the article is to highlight the problems and artistic features of May Sinclair's war non-fiction. The research methodology includes a combination of hermeneutic, cultural-historical and gender approaches, as well as the method of close reading.*

*A study of the semi-autobiographical *A Journal of Impressions in Belgium* (1915), articles «Influence of the War on «Life and Literature» (undated), «Chauffeurs at the Front» (1914), «Women's Sacrifice for the War» (1915), and «Worse than War» (1920) showed that the war affected not only the transformations in society and the shifting of gender roles and responsibilities, which Sinclair had predicted at the beginning of the war, but also her literary work. Her 1914–20 non-fiction prose testifies to the fact that the war affected, in particular, the deepening of psychologism in her creative method. Attention to the inner world of a narrator / character, artistic embodiment of Freudian ideas about the conscious, superconscious and subconscious, self-reflection, and impressionistic writing become the hallmark of her writing manner.*

Key words: war, psychology, female writer, non-fiction, self-reflection.